

o-o

e
6 Jaargang nummer 4 september 1980

o-o

Redactie: Ludy Aarts, Rob Aarts, Henk Hendriks, Jacques van Kessel
Frank Neijts, Lex Peeters, Jan Wouters.

Redactieadres: de Wagenmaker 30, Veldhoven.

Aan dit nummer werkten verder mee: Paul Dobbelaar en Marco Bakermans (tekening).

Inhoud:

- De Koolmees, een van de best onderzochte vogelsoorten van Europa, door Lex Peeters.
- Het kappen, door Paul Dobbelaar.
- Voor U gelezen, door Jan Wouters.
- Vogelvaria, door Lex Peeters.
- Vogelwaarnemingen in de Kempen, door Henk Hendriks.
- Boekbespreking, door Frank Neijts.
- Ornithomania, door Frank Neijts.

o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o

p.s. Er wordt weer kopy gevraagd voor volgende nummers.

VOGELWERK GROEP DE KEMPEN

Bestuur: algemeen coördinator:

Frank Neijts, van Speykstraat 16, Eindhoven.
tel: 040-432469.

penningmeester:

Wim v.d. Voort, Kruisstraat 75, Reusel.
tel: 04976-1759.
giro: 3675103.

gespreksleider:

Jan Wouters, Lindestraat 6, Reusel.
tel: 04976-2391.

algemeen bestuurslid:

Jacques van Kessel, Evestraat 18, Veldhoven.
tel: 040-531211.

Archieven: 1. Broedvogels: Tom Heijnen, Jan Sluytersweg 26, Eindhoven

tel: 040-114873.

2. Niet-broedvogels: Lex Peeters, Marialaan 26, Reusel.

tel: 04976-2271.

3. Diaërchief: Harry Lührling, Lupinestraat 33, Riethoven

Wim de Kroon, Kuikeindseweg 6, Middelbeers.

tel: 04244-2329.

DE KOOLMEES, EEN VAN DE BEST ONDERZOCHE VOGELSOORTEN VAN EUROPA.

De Koolmees is één van de best onderzochte vogelsoorten van Europa en dat is voor een niet gering gedeelte de verdienste van Nederlandse wetenschappers. Al in 1934 werd in ons land het Koolmezenonderzoek serieus ter hand genomen. Dat initiatief kreeg navolging in andere landen, waaronder Engeland, België, Zweden en Finland. De centrale instantie van het Nederlandse onderzoek is het instituut voor Oecologisch Onderzoek in Arnhem. De basisgegevens verzamelt men vlak naast de deur: in het Nationale park De Hoge Veluwe. Daar worden sinds vele jaren wekelijks Koolmezen gevangen. Er zijn er in totaal zo'n 25.000 geringd, wat al met al een omvangrijke burgerlijke stand oplevert. De Koolmees leent zich voor omvangrijk onderzoek omdat hij een relatief "makkelijke" vogel is. Hij broedt in nestkasten, hij is niet zo moeilijk te vangen, hij is tamelijk ongevoelig voor verstoring, hij komt in de meest uiteenlopende milieus voor en hij is het hele jaar aanwezig. Wat dat laatste betreft: onderzoek naar trekvogels is een veelvoud gewoontelijker. Veranderingen in vogelaantallen roepen intrigerende vragen wakker. Wat zijn de oorzaken? Kun je er iets op uit op maken over de kwaliteit van het milieu? Zijn er natuurlijke factoren in het spel? Op zulke fundamentele vragen nu richt zich het Koolmezenonderzoek.

Waarom zijn ze op bepaalde plaatsen talrijker dan op andere en welke omstandigheden zijn doorslaggevend voor de omvang van hun populatie? Het handelt bij de Koolmees om een model-onderzoek. Door alles aan de weet te komen over deze ene soort, hoopt men het onderzoek naar andere vogelsoorten en algemene milieuproblemen te vergemakkelijken. Nu wordt de Koolmees dus al een halve eeuw onder het vergrootglas gehouden. En het eind van het onderzoek is nog niet in zicht. In Arnhem zeggen ze: "We weten nog lang niet alles". We hebben het gevoel dat we nu pas aan fundamentele zaken toekomen. En over tien jaar zullen er ongetwijfeld onderzoekers zijn die zeggen dat ze dan pas aan de fundamentele zaken toe zijn....."

In de toekomst zal het onderzoek zich meer gaan richten op fysiologische aspecten (de lichaamsfunctie in grafieken en tabellen) en naar de rol van de erfelijke eigenschappen.

Vanaf 1912 begon men in Nederland het ophangen van nestkastjes in productiebossen te propageren. De bedoeling daarvan was vogels aan te trekken voor de bestrijding van insecten. De Koolmees, van nature een holenbroeder die in productiebos moeilijk aan zijn trekke komt, diende zich aan als de belangrijkste gegadigde voor deze woningen uit de timmerwerkplaats. Zo verwondert zich nu niemand meer over Koolmezen die hun eieren in een nestkastje deponeren.

In de broedtijd is de rol van de mannetjes beperkt, maar niet oninteressant. Hij verschijnt op gezette tijden bij het nest om het vrouwtje duidelijk te maken dat er gegeten moet worden en begeleidt haar dan naar een plek waar voedsel is. Zijn taak is dus er voor te zorgendat het wijfje zo kort mogelijk van het nest hoeft.

Zodra de eieren zijn uitgekomen staan beide ouders voor een gigantische klus. Honderd rupsen per jong per dag, terwijl ze maar één rups tegelijk kunnen aanvoeren. Dat betekent dat ze samen al gauw duizend voedselvluchten per dag moeten uitvoeren. In het algemeen zijn er namelijk 8 tot 12 jongen per nest. Bij de nestgrootte zijn erfelijke factoren in het spel, dat wil zeggen: Een wijfje uit een klein nest legt minder eieren dan een wijfje uit een groot nest. Je zou dus zeggen dat de nesten steeds groter moeten worden, want uit grote nesten komen nu eenmaal meer vrouwtjes dan uit kleine. Maar zo werkt dat niet. In gunstige jaren ("gunstig" gemeten naar de voedselvoorraad) vliegen inderdaad vrijwel alle jongen uit en zijn de grote nesten dus in het voordeel. In slechte jaren echter wordt in grote nesten over te veel monden verdeeld, wordt in feite voedsel verspild, en zijn de "kleine legfels" efficiënter. In zo'n jaar vliegen uit een nest van twaalf bijvoorbeeld maar vier jongen uit en uit een nest van acht wel zes. Zodoende schommelt de nestgrootte rond een vast gemiddelde.

Het gros (letterlijk 90%) van de jonge Koolmezen komt voor of tijdens de eerste winter om. De soort kan zich echter grote verliezen veroorloven. Van de volwassen exemplaren sterft jaarlijks de helft. Per nest hoeft dus slechts één jong in leven te blijven om het aantal broedparen constant te houden.

In het Koolmezensysteem is de grote jongenproductie een soort veiligheidsklep. Na een strenge winter met een abnormale hoge sterfte, blijven méér jongen in leven en groeit de populatie snelweer aan tot een soort plafond is bereikt. Na de strenge winter van '79 was in ons land het aantal broedparen van de Koolmees met 25 tot 50 % afgenomen. Van zo'n klap kunnen ze zich in één of twee jaar volkomen herstellen. Voor een Koolmees is een ijzige winter dan ook geen catastrofe.

Sinds de introductie van de nestkastjes vormt de aanwezigheid van geschikte nestelplaatsen voor Koolmezen geen beperkende factor meer. Uiteraard zit daar een element van natuurvervalsing in. Nestkastjes bieden een grotere bescherming dan natuurlijke nestholtes. Om het bezit van een oud Spechtenhol moeten Koolmezen concurreren met andere vogeltjes. Bovendien kunnen daaruit niet zelden hun jongen geroofd worden. Nestkastjes daarentegen zijn precies afgestemd op de maten van de Koolmees (indienze althans voor een Koolmees bedoeld zijn: red.). Er is één grote natuurlijke bedreiging over en die wordt gevormd door de Specht ! Met hun formidabele gereedschap hakken ze de voorgevel open, vlak onder het vlieggat. Er zijn ook gevallen bekend van SPEchten die de nestkastjes opensplijten op hun zwakste plekken, precies op de naden waar de plankjes aan elkaar zijn gevoegd.

Overigens: Hitte kan jonge Mezen makkelijk fataal worden. Nestkastjes moeten dus in de schaduw hangen, liefst aan een boom.

Zuinigheid met energie w ordt in de natuur dwingend voorgeschreven. Op verspilling staat in veel vallende doodstra. Vliegen bijvoorbeeld is een vrij "dure" manier van voortbewegen, die alleen lonend is als er een hoge voedsel-opbrengst tegenover staat. Om een indruk te krijgen van het energiegebruik van een Koolmees, worden proeven gedaan met een stofwisselingskast. Gedurende een dag of veertien verblijft een Koolmeesje in een hermëtisch afgesloten kast, waarin allerlei omstandigheden kunnen worden nagebootst. Het temperatuursverschil tussen de lucht die wordt aangezogen en de lucht die wordt afgevoerd kan met de grootste nauwkeurigheid worden vastgesteld. Uit deze metingen wordt opgemaakt hoeveel energie het vogeltje verbruikt. Op een gemiddelde winterdag is dat 0,7 Watt. Om dit kleine lampje brandende te houden is wel dagelijks een hoeveelheid calorïën nodig, die overeenkomt met 85 zonnepitten, 65 beukennoten of 370 Rupsen. Doordat de metingen onder laboratoriumomstandigheden worden verricht geven ze een vertekend beeld. In de kast kan het Koolmeesje nooit het actieve dier zijn dat het in de vrije natuur is. Door het instituut voor Oecologisch onderzoek te Arnhem worden nu proeven met zwaar water overwogen. Je spuit een Koolmees met zwaar water in en laat hem vliegen. Na verloop van tijd moet je hem terugvangen om na te gaan hoeveel zwaar water er verdwenen is en dat geeft dan een maat voor de stofwisselingsnelheid. Dat klinkt eenvoudiger dan het is. Je moet de relatie tussen de afbraak van zwaar water en de stofwisselingsnelheid exact zien vast te stellen. Andere moeilijkheden zitten hem in het terugvangen en observeren van wat de Koolmees in de tussentijd allemaal onderneemt. Dit soort onderzoek staat dan ook nog over de gehele wereld in de kinderschoenen.

Sterfte door ouderdom is in de vogelwereld een grote zeldzaamheid. Voor Koolmezen bijvoorbeeld is voedselgebrek één van de belangrijkste oorzaken. En dat doet zich vooral in de wintermaanden voor. Koolmezen zijn redelijk bestand tegen kou, maar slecht tegen honger. Als sneeuw en ijzel het (toch al schaarse) voedsel moeilijk te vinden of totaal onbereikbaar maken treedt al gauw een kritieke situatie in. Beukennoten zijn van levensbelang. Een goede beukennoten oogst vergroot voor Koolmezen de kans om de winter door te komen aanzienlijk. Maar beuken zijn daar niet zo scheutig mee en vanuit hun standpunt gezien is dat heel verstandig. Jarenlang produceren ze relatief weinig zaden, zodat onder de zaadeters opruiming wordt gehouden. Dan opeens komt er een herfst waarin ze een

geweldig overscort produceren - er zij dan te weinig vogels om aldie noten op te eten en de kans dat er overblijven om te ontkiemen is groter.

Door voedertafels in te richten of pindasnoeren op te hangen kunnen mensen voor Koolmezen de golfbeweging in de beukennotenproductie nivelleren.

In tegenstelling tot echte zaadeters als Vinken, verteren Koolmezen, die eigenlijk insekteneters zijn, beukennoten nogal slecht. Met deze noten of met pinda's leggen ze in zo kort mogelijke tijd een bodem in hun maag, zodat ze de rest van de korte winterdag kunnen besteden aan de moeizame speuractie's naar insekten, die ze kennelijk voor een goede stofwisseling niet geheel kunnen missen. In de winter voltrekt het leven van Koolmezen zich binnen smalle grenzen. Ze hebben weinig reserves en kunnen niet langer dan een paar uur tot maximum een dag zonder eten. Als het gesneeuwd heeft wanneer ze wakker worden begint een race tegen de klok. Ze kunnen het zich dan bepaald niet permitteren voor niets naar een burgermanstuintje te vliegen waar ze gewend zijn een pindasnoer aan te treffen. Wie Koolmezen aan een voedertafel went, heeft dan ook zo'n beetje de morele plicht te zorgen dat ze daar altijd als het nodig is iets te eten kunnen vinden. Sneeuw- en vorstdagen in maart zijn door Koolmezen gevaarlijker dan in het begin van de winter. In januari hebben ze nog een klein vetvoorraadje om op te teren. Met het vorderen van de winter neemt ook geleidelijk de geneigdheid af hun normale verblijfplaatsen te verlaten en elders naar voedsel te zoeken. Doordat ze zwaarder zijn en minder acrobatisch, zijn Koolmezen in de winter kwetsbaarder dan andere Mezen. Ze zoeken hun voedsel laag tussen de takken of op de grond. Lichtgewichtigen als Pimpelmezen daarentegen fourageren hoog in de bomen en kunnen op de kleine twijgjes nog uit de voeten, waardoor ze ook minder hinder ondervinden van sneeuwval en in een strenge winter grotere overlevingskansen hebben.

Koolmeesmannetjes houden de wereld verdeeld in territoriums, gebiedjes waar één het voor het zeggen heeft en andere hebben te gehoorzamen. Het territorium speelt in hun gedrag een overgeersende rol. Binnen de grenzen van het territorium wint de eigenaar meestal alle gevechten van andere mannetjes. Dit is meer een kwestie van morele, dan van puur fysieke kracht. Het heeft met de productie van hormonen te maken, die door de aanwezigheid in het eigen territorium wordt gestimuleerd. De eigenaar is volkomen zeker van zijn zaak en hoeft voor niemand bang te zijn, de indringer is weifelend en gedoemd te verliezen. Wie zijn suprematie erkent kan door de territoriumhouder in zijn koninkrijkje worden getolereerd. Van een soepel toelatingsbeleid trekt hij zelf alleen maar profijt. Hoe zou hij anders een vrouwtje kunnen vinden? Bovendien geven gasten hem aanwijzingen waar voedsel te halen is (hij observeert ze dan ook nauwlettend) en bieden ze hem een zekere bescherming tegen roofvogels. Maar hij blijft de baas. Hij beschikt over de beste slaappleats en het beste voedsel.

Het bezit van een territorium biedt een Koolmeesmannetje enorme voordelen. Hij heeft een veel grotere kans dat een vrouwtje zich met hem paart dan een paria die het zonder territorium moet stellen. Bij het fourageren zit hij altijd in het midden van een groep en het zijn meestal de stakkers aan de buitenkant die door een Sperwer geslagen worden. Overal en altijd bestaat bij de Koolmeze een rangorde, dus ook als ze een voedertafel bezoeken in een tuintje dat buiten elk territorium ligt. Gevechten worden voorafgegaan (en vaak vervangen) door machtsvertoon met de witte wangen en de zwarte borststreep. Een mannetje waarvan de borststreep geel geverfd wordt, wordt verder als vrouwtje behandeld - een aanwijzing temeer dat bij de onderlinge verhoudingen meer psychologische dan fysieke factoren in het spel zijn. Het is overigens niet zo dat de mannetjes voortdurend in die hanige gevechten verwickeld zijn. De meeste zaken worden geregeld in de tijd dat ze de minste zorgen aan hun hoofd hebben, in de nazomer of het vroege voorjaar. Dan wordt de rangorde vastgesteld en over het eigendom van vrijgekomen territoriums beslist. In de winter en de voortplantingstijd wordt daar nauwelijks aan getornd. Het mannetje dat in de winter naar de stad trekt om zijn heil te zoeken bij pindasnoeren, loopt het risico bij terugkeer in het bos zijn territorium bezet te vinden door een ander, die zich dan ook niet meer laat verdrijven.

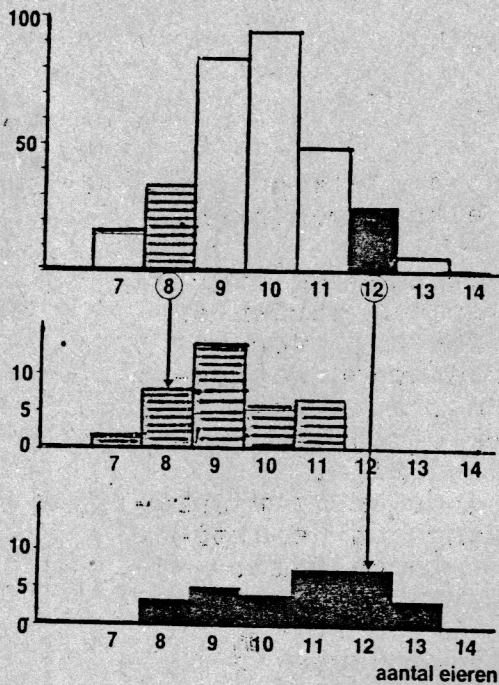
Het mannetje echter dat te lang in zijn territorium blijft plakken loopt meer kans te verhongeren.

Voor Koolmezen bestaat er een groot verschil tussen loofbossen en naaldbossen. In een eikenbos kunnen in verhouding wel tien keer zoveel Koolmezen leven als in een dennenbos. Dat zit hem vooral in het voedselaanbod dat in een loofbos veel groter is. Met name in de broedtijd levert het loofbos de Koolmees veel voordelen. De jongen worden voornamelijk gevoed met rupsen, enerandere die van de wintervlinder en de eikebladroller. Als de knoppen van de eiken opengaan beginnen deze rupsen zich te roeren en na een week of vier zijn ze groot. Dan is het net eind mei en juist dan piepen vele hongerige Mezenbekjes om vreten en méér vreten. Dat is dus mooi op elkaar afgestemd. In dennenbossen zitten andere soorten rupsen, die wat later rijp zijn. Het eerste broedsel van de Koolmees heeft hier dus een stuk minder kans om te slagen. Daar staat tegenover dat in het naaldbos de rupsen gedurende lange tijd actief zijn. In zo'n bossen hebben de Koolmezen dan ook vaker een tweede broedsel. Per saldo is de productie van jonge Koolmezen in beide typen bos ongeveer even groot, maar jonge Koolmezen hebben slechtere overlevingskansen naarmate ze later in het seizoen uitvliegen. Zodoende zijn de naaldbos-koolmezen toch gehandicapt. De conclusie ligt voor de hand: Gemengd loofbos (eiken voor de broedtijd, een enkele beuk voor de winterperiode) is het natuurlijke milieu van de Koolmees. Daarbij hebben inheemse soorten weer de voorkeur boven uitheemse. De Amerikaanse eik heeft een insektenhuishouding die voor Mezen minder lukratief is dan die van de inheemse eiken. Naaldbossen zijn voor Koolmezen alleen van betekenis als overloopgebieden - eigenlijk horen ze daar niet thuis. Logisch, als je beseft dat die naaldbossen in ons land kunstmatig tot stand zijn gebracht, namelijk om zandverstuivingen vast te leggen en /of om hout te produceren. De koolmees is dan ook lang niet de enige maatstaf voor het verschil in natuurlijkheid tussen beide typen bos.

Overgenomen uit "De Nieuwe Revu", december 1979.
tekst: Koos van Zomeren.

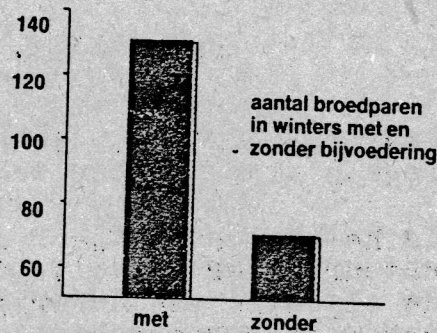
OPMERKING: Omdat dit artikel geschreven is voor een groot publiek zal veel tekst ons waarschijnlijk als logisch in de oren klinken. Toch worden er vele aspecten uit het leven van de Koolmees behandeld die voor velen onder ons nog onbekend waren, temeer omdat er aan deze soort door zijn algemeenheid weinig aandacht besteed wordt. Dit was dan ook de rede voor de redactie om dit artikel in zijn geheel in de Bl. Kl. op te nemen.
Redactie.

aantal vrouwtjes

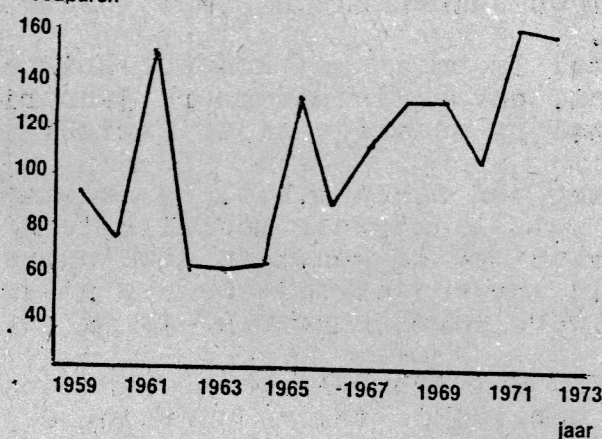
Uit deze grafiek van het Instituut voor Oecologisch Onderzoek blijkt dat koolmeesvrouwtjes uit grote nesten de neiging hebben méér eieren te leggen dan die uit een klein nest. Vrouwtjes uit een nest van acht leggen zelf meestal acht of negen eieren, bij vrouwtjes uit een nest van twaalf zijn meer nesten met elf of twaalf eieren te verwachten. Toch gaat de gemiddelde nestgrootte niet omhoog. In sommige jaren is het namelijk gunstiger om een klein nest te hebben.

aantal

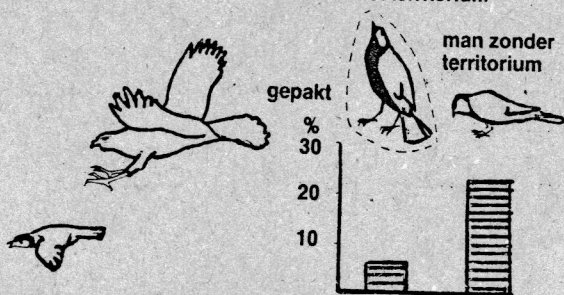
Ook bijvoeding kan de overlevingskansen van koolmezen in de winter opvallend beïnvloeden.

aantal broedparen

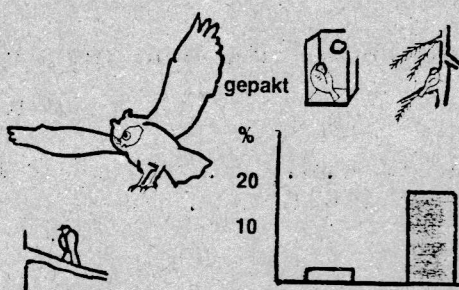
Het aantal broedparen van de koolmees vertoont jaarlijks grote schommelingen. Eén van de centrale vragen in het onderzoek luidt: Wat zit daar achter?

man met territorium

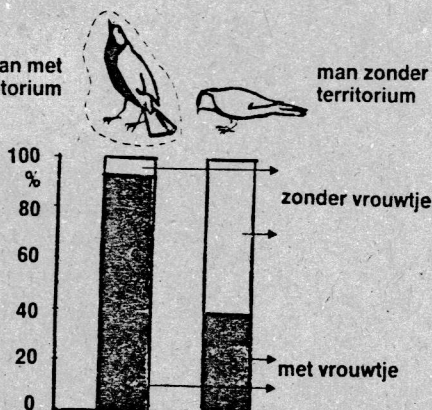

Uit deze grafieken blijkt welke voordelen een mannetje mét een territorium geniet boven een mannetje zonder. Hij heeft veel meer kans op een vrouwtje. Hij loopt veel minder risico door een sperwer gegrepen te worden. Zijn kans 's nachts door één ransuil geslagen te worden is ook veel kleiner, want hij beschikt over de beste slaappleaats. (Uit deze tellingen die gedurende een jaar werden verricht op het landgoed Vosbergen in Groningen blijkt trouwens wel hoeveel koolmezen in de maag van roofvogels verdwijnen. Van de mannetjes zonder territorium werd bijna 20 % gepakt door een sperwer en 25 % door een ransuil.

man zonder territorium

man met territorium

HET KAPPEN.

Enkele V.W.G'ers, die erg met het wel-en-wee van de kapdagen begaan zijn, hebben weer eens de koppen bij elkaar gestoken.

In het komende najaar lijkt ons een V.W.G. vergadering over natuurbeheer zinvol. Dit onderwerp zal toegespitst worden op de situatie van de Grijze Steen. Tevens zal dan wat over het vereiste gereedschap verteld worden. (Op de kapdagen was onvoldoende en veelal bot materiaal voor handen). Nu al kan gezegd worden dat van beugelzagen alleen de grote modellen geschikt zijn. Steekschoppen moeten niet te breed zijn. De ongevallenverzekering moet op deze avond eveneens ter sprake komen. Van belang blijft dat vóór de aanvang van de activiteiten een volledige lijst van deelnemers is opgesteld. Minderjarigen kunnen slechts met goedkeuring van de ouders deelnemen.¹⁾

Ons voorstel is om in het komende seizoen die kapdagen te organiseren, en wel in november, januari en februari. Het hout zal op dezelfde wijze afgezet worden.

Over de gang van zaken m.b.t. de Heieinden zijn we erg ontevreden. Het blijkt zeer moeilijk te zijn om met de gemeente contact te leggen. Aan deze gemeente zal schriftelijk medegedeeld worden dat bij ons nog uitdrukkelijk de wil bestaat het werk naar behoren af te maken.

De Stichting Het Noord-Brabants Landschap heeft gevraagd naar onze bereidheid tot medewerking aan het kappen van wallen. Hierop is geantwoord, dat daarvoor wel belangstelling aanwezig is, doch dat we eigen activiteiten ontplooid hebben. Sindsdien is van Het Brabants Landschap niets meer vernomen.

Verder wordt er gewerkt aan een rapportje over het beheer van de Vlasroot te Veldhoven.

namens de kommissie beheerswerkzaamheden,

Paul Dobbelaar.

1) Leden van de A.C.J.N. afdeling Eersel kunnen aan deze vergadering deelnemen.

voor u gelezen.

samenstelling: jan wouters.

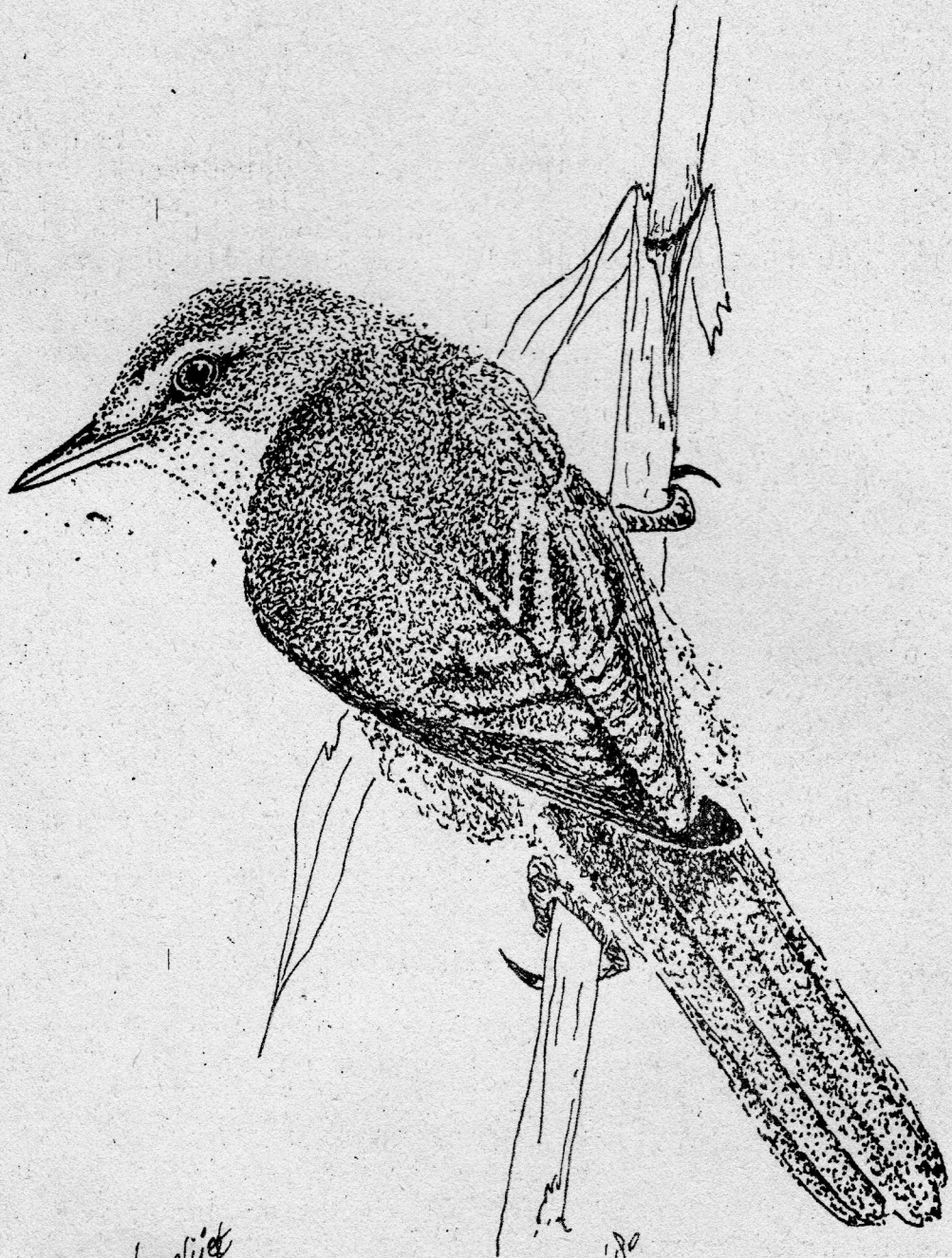
In Ardea 1-2 1979:

- Een artikel over het sociale gedrag van de Ekster. Hierin staat onder andere dat de "vergaderingen" die Eksters in het vroege voorjaar houden, waarschijnlijk vooral dienen om een territorium te vestigen en in veel mindere mate om paren te vormen. Aan die bijeenkomsten nemen zowel paren met een territorium, niet-broedende paren als niet-broedende vrijgezellen deel. De aanzet tot zo'n voorjaarsverzameling wordt dikwijls gegeven door paren zonder territorium, zowel in niemandsland als op de rand van bestaande territoria. Verder blijkt het soms mogelijk te zijn om aan de hand van het gedrag van de Eksters, het geslacht te bepalen: mannetjes voeren het vrouwtje, ze cirkelen vaak om het vrouwtje en vrouwtjes bedelen vaker dan mannetjes. Maar hierop blijken uitzonderingen te zijn die niet alleen de mens maar ook zelfs de Ekster op een dwaalspoor kunnen zetten. Zo werden twee mannetjes waargenomen die zich gedurende 6 uur als een paartje gedroegen en twee vrouwtjes deden dat zelfs 3 maanden!

- Men heeft het wintervoedsel van de Nonnetjes op het IJsselmeer onderzocht. Daar overwinteren zeer veel Nonnetjes: januari 1977 ca. 12000 ex., dat is 2000 meer dan er in 1976 werd geschat voor de hele N.W.-europese winterpopulatie. Van januari tot maart 1977 werden 21 Nonnetjes geschoten en hun maaginhoud onderzocht. Deze bleek voornamelijk te bestaan uit resten van vissen. Aan de hand van de onverteerbare gehoorsteentjes van de vissen is vast te stellen welke soorten zijn gegeten en hoe groot de vissen waren. De Nonnetjes bleken een sterke voorkeur te hebben voor Spiering. Pos, die naar gewicht gerekend het meeste in het IJsselmeer voorkomt, wordt slechts weinig gegeten. Op plaatsen waar geen Spiering zit wordt Baars het meest gegeten; hiervan selecteren de kleine zaagbekken wel duidelijk de exemplaren die kleiner zijn dan 10 cm. Bij Spiering en Pos is die selectie niet duidelijk, maar daar komen grotere exemplaren nauwelijks voor. Verder werden ook nog Snoekbaars, Blankvoorn en Snoek in de magen aangetroffen. Van de overige organismen werd alleen de zoetwaterpissebed nog als prooidier gevonden. Alle magen bevatten een of meerdere kleine steentjes, waarvan de functie niet duidelijk is.

Naar schatting hebben de Nonnetjes in de winterperiode van 1976-1977 40 tot 50 ton vis gevangen in het IJsselmeergebied, waarvan 34 à 38 ton Spiering. Dit zou dan hoogstens 1% zijn van de winter-biomassa van de Spiering in het IJsselmeergebied.

- Aan de hand van 120 balgen van Noordse Stormvogels die aanwezig zijn in nederlandse musea, is getracht de verspreiding van deze vogels langs onze kust te onderzoeken en te verklaren. Er bevinden zich zowel exemplaren van de lichte als van de donkere fase in de collecties. Het blijkt dat het aantal vondsten de laatste tientallen jaren flink is toegenomen, maar dit betreft alleen Noordse Stormvogels van de lichte fase. Deze toename loopt parallel aan de spectaculaire toename van het aantal broedparen in Engeland en wel het duidelijkst met de groei van de oostelijke kolonies. Waarschijnlijk komen veel van de gevonden exemplaren

Grote karelijet

Pauli '00

daar vandaan. Dit wordt bevestigd door ringvondsten. De vogels van de donkere fase zijn zwervers uit noordelijke gebieden.

Als men gaat kijken naar de verdeling van de vondsten over de maanden dan blijkt dat de meeste exemplaren werden gevonden van januari tot en met april, weinig in de zomer en redelijke aantallen in de herfst. Dit is een andere verdeling dan die van de waarnemingen van levende exemplaren, gedaan door de club van zeetrekwaarnemers. Zij vinden steeds in mei en juni een duidelijke piek van waarnemingen, in de andere maanden kan er ook een piek zijn maar dat is afhankelijk van het weer. Het verschil tussen de vondsten en de waarnemingen zou veroorzaakt kunnen worden door een lagere mortaliteit in de zomer of iets dergelijks. De in mei-juni waargenomen Noordse Stormvogels bestaan waarschijnlijk uit exemplaren die nieuwe broedplaatsen aan het zoeken zijn. De vondsten in de rest van het jaar zouden bestaan uit juveniele en subadulte zwervers en uit rondzwerfende engelse broedvogels. Broedvogels maken nooit zo'n grote omzwervingen, niet meer dan enkele honderden kilometers. Ze bezoeken tijdens rustig weer regelmatig de broedkolonie, ook buiten de broedtijd. Dit gebeurt dan het meest door de mannetjes. Deze theorie wordt ondersteund door het feit dat bij de vondsten de vrouwtjes overheersen, vooral van januari tot en met april. In die tijd bezoeken de mannetjes de kolonie steeds vaker.

Dan nog een bijdrage over de sex-ratio (= verhouding $\sigma\sigma$: ♀♀) van de Eidereend in de Waddenzee. Het bleek dat bij pas uitgekomen eiderkuikens het aantal $\sigma\sigma$ en ♀♀ gelijk was. In de eerste drie weken van hun leven trad bij in gevangenschap gehouden kuikens een wat grotere sterfte op bij de ♀♀ dan bij de $\sigma\sigma$. Na deze periode werd bij de inmiddels vrijgelaten eendjes een voor beide geslachten gelijke sterfte waargenomen. Bij een groep jongen die geheel in het wild waren opgegroeid, was er vlak voor het vliegvlug worden een overschot aan $\sigma\sigma$. Van adulte Eiders werd de sex-ratio bepaald aan de hand van luchtfoto's van de groepen eenden. De broedvogels voor de kust van Vlieland hadden een sex-ratio van 1 maar de niet-broedvogels midden op de waddenzee vertoonden een overwicht van de vrouwtjes. In de winter bleken de $\sigma\sigma$ in de meerderheid te zijn. Dit is een gevolg van trekbewegingen. De Eidereendenpopulatie in de Waddenzee bestaat uit de broedpopulatie van de Waddenzee gemengd met vogels van de broedpopulatie van de Oostzee. Men kan deze Baltische-Waddenzee Eidereenden als één populatie beschouwen. Op grond van tellingen uit heel het gebied blijkt in die populatie een klein $\sigma\sigma$ overschot te zijn. Dit zou op grond van het hierboven vermelde onderzoek een gevolg kunnen zijn van een wat grotere sterfte van ♀ kuikens gedurende de eerste drie weken.

j.w.

VOGEL- VARIA

**samenstelling:
lex peeters**

WITTER DAN WIT

Het was op onze zomerse vakantie in Oostenrijk in 1979, in de fantastische Vorarlberg. Na een mooie wandeltocht in de omgeving van ons dorpje Gaschurn waren onze ogen helemaal afgericht op het reusachtige silhouet van het aldaar vertoevende paartje Steenarenden. Het was dan ook een hele omschakeling toen we, in Gaschurn aangekomen, in aanraking kwamen met een rondvliegend groepje Witte Kwikken. Al meteen viel mijn oog (petsss) op een oogverblindend wit exemplaar, zonder dan ook maar een beetje zwart. Ik weet niet hoe het in Oostenrijk gesteld is met de kwaliteit van de wasmiddelen, maar voorlopig houd ik het erop dat het hier een albino vogel betrof.

Hans Cornelissen.

VEEL DOODGEVLOGEN VOGELS OP HET T.H.-GEBOUW.

Het complex van de Technische Hogeschool te Eindhoven lijkt vrijwel geheel uit glas te bestaan. Tussen de diverse gebouwen vinden we een rijke schakering aan plantsoenen, bomen, struiken en gazons.

Dit en de betrekkelijke rust (vooral in de vakantie's, 's nachts en in de weekends) trekt veel vogels aan, waarvan dan een deel zich te pletter vliegt tegen het overtalrijk aanwezige glas!

Vooraf de geheel uit glas bestaande verbindingsgangen tussen de diverse gebouwen en een door glas omgeven trappenhuis eisen veel slachtoffers. De situatie is sinds de plaatsing van Roofvogel-stickers c.a. 2 jaar geleden wel iets verbeterd, maar nog steeds vliegen per jaar nog enkele honderden vogels zich dood! Natuurlijk worden, ondanks regelmatige bezoeken, lang niet alle vogels gevonden; predatie, dicht struikgewas e.d. doen vele slachtoffers verdwijnen, zodat een juiste schatting van het werkelijke aantal moeilijk te geven is. Tot dusverre zijn gevonden: Houtduif, Merel, Zanglijster (2 x), Nachtegaal (2 x), Roodborst (div.), Tuinfluiter (2 x), Braamsluiper (1 x), Zwartkop (div.), Fitis (1 x), Tjiftjaf (1 x), Phylloscopus spec. (div.), Goudhaantje (1 x), Bonte Vliegenvanger (1 x), Koolmees (div.), Pimpelmees (1 x), Zwarte mees (1 x), Matkop (1 x), Vink (1 x), Groenling (1 x), Huismus (1 x) Frank en Henk.

EEN NIEUWE MANIER OM IN DE TOEKOMST ONZE KAS TE SPEKKEN.

Bij het doorkijken van Catalogussen voor de hengelsport heb ik voor de verzamelaars onder ons nog de volgende aanbiedingen gezien. Ze werden in hun catalogus aangeprezen als onderdelen voor kunstvliegen. In Peeters hengelsport 1980. (puur toeval, geen fam. Red.)

Talinghuid f 37,--

Blauwe Ysvogelveertjes (Aziatische soort) f 5,--

Onder de rubriek vleugels:

"Gehele vleugels van vele vogels zijn door ons leverbaar. De prijzen gelden uiteraard voor twee vleugels, een linker en een rechter.

o.a.: Meerkoet f 4, 50

Goudplevier f 2, --

Snip f 2, 75 en Houtsnip f 4,75

In een andere catalogus van Willem uit A'dam. (Is dit wel toeval ?? Red.)

Complete huiden van de Ysvogel voor f 12, 50 (Er wordt niet vermeld welke soort het hier betreft)

Zakje Ysvogelveertjes f 4,95

Vleugels Ysvogel f 4,95

Buizerdveren 2 voor f1, 00

Condor groot f 2, 95

Willem Jacobs.

Naar aanleiding van het stukje "merkwaardige en vreemde geluiden" in de vorige Vogelvaria schreef Frank Neyts het volgende:

- In 't najaar '75 hoorde ik 's nachts in Woensel een vogelgeluid als het schreeuwen van een angstig klein kind. Iets dergelijks vernam ik eerder van een opvliegende Velduil (Maasvlakte okt. '74), maar ik was niet 100% overtuigd, temeer daar Velduilen in onze regio nogal schaars zijn. Pas later hoorde ik exact hetzelfde geluid op een bandje van Wim van de Voort en bleek het toe te behoren aan een Ransuil die z'n jongen in gevaar waande.
- Begin april 1975 hoorde ik in een bosje langs de Dommel in Eindhoven een vogel zingen die ik aanvankelijk voor een Bosrietzanger hield: fraaie, gevarieerde zang met zeer veel imitaties van o.a. Merel, Vink, Huismus, Zanglijster, e.a. Probleem: De vogel was c.a. 1 maand te vroeg en hij zat aan de andere (voor mij: verkeerde) kant van de Dommel! Omlopen dus (pakweg $\frac{1}{2}$ uur) en maar hopen dat-ie er nog zou zitten. Dat was gelukkig zo en zodoende kon ik constateren dat het een Zwartkop was die geheel afwijkend zong!
- In juli 1974 zag ik een paartje Sijzen bij een regenplasje in Leersum (U.). Het wijfje maakte zachte, piepende geluidjes die niet in boeken beschreven staan. Na enige tijd van waarnemen herinnerde ik me dat geluid plotseling: enkele jaren daarvoor broedde een paartje Sijzen in mijn vaders volière en toen ze jongen hadden piepte het wijfje precies zo! Die Leersumse Sijzen hadden dus waarschijnlijk jongen!
- Beschrijvingen van geluiden in een vogelboek zijn vaak uiterst subjectief en menige waarnemer heeft een geheel afwijkende "versie". Ik kan me echter 2 gevallen herinneren waarbij ik een vogel herkende aan de beschrijving van zijn geluid: de Kwartel en de Grote Pieper. Die laatste vogel zag ik 2 x op de Maasvlakte en in beide gevallen werd ik op hem opmerkzaam gemaakt door het geluid: een werkelijk keihard, zeer duidelijk "rrriep". In beide gevallen was het overigens merkwaardig dat we nog een ander geluid vernamen: een wat hees "tsoeh", aan het "rrriep" voorafgaand. En dat geluid is nergens in de literatuur terug te vinden!

Frank.

PROOIEN.

Waterral: Plukresten: borstbeen, rug, bovenvleugel en handpennen; 05-02-'79, naast Rode Loop bij Tikkenbroeken, Kasterlee (B.) predator ws. Sperwer. (Typisch: de Waterral lijkt een geliefde prooi te zijn. Ondanks haar teruggetrokken leven in dichte begroeiing en niet algemene voorkomen in Nederland is dit al de 6de vondst die ik binnekreeg!! L.Pe).

Wielewaal: geplukt σ of juv.
Werd waarschijnlijk ter plaatse geplukt. Zeer veel pluimpjes.
21 juli '79, Tikkebroeken, Kasterlee. Predator ws, Sperwer.

Grote bonte Specht: Een 3 tal vondsten van plukresten in 1978 in de Tikkebroeken. Waarschijnlijk werden deze geslagen door een Sperwer. (Ties Jacobs had 'ns 'n Havik op z'n jachtterrein die ook regelmatig een Specht sloeg).
Spechten zijn waarschijnlijk vrij makkelijk te grijpen als zij zich in het open veld bevinden.

Mark Smets.

Vogelwaarnemingen in de Kempen

**Verzameld door
Henk Hendriks**

Overeenkomsten en verschillen tussen de Kleine en Temm.Strandloper.

Hoewel er jaarlijks, vooral in aug./sept. Kleine Strandlopers in de Kempen gezien worden is de Temm.Strandloper in ons gebied zeldzaam.

Het is zaak elke "Kleinere Strandloper" goed te bekijken omdat het niet uitgesloten is dat men deze 2 soorten met elkaar verwart.

Zelf heb ik regelmatig Kleine Strandlopers in de Kempen waargenomen (o.a. Strabrecht, Budel en Ekkerswijer) echter nooit een Temm.Strandloper. Eind augustus had ik echter beide soorten bij elkaar op een slikterrein-tje in de flevo, zodat ik ze goed met elkaar kon vergelijken. Tussen de andere aanwezige steltlopers (Kemphen, Tureluur, Zwarte en Groenpootruiter, Krombekstrandloper en Bonte strandloper en Bontbekplevier) vielen ze direct op door hun grootte (kleiner dan Bontbekplevier), korte snavel en hun snelle fourageergedrag.

Hoewel Kl.str.loper en Temm.str.loper in eerste instantie zeer veel op elkaar lijken zijn er toch enkele belangrijke verschillen in uiterlijk.

Ik ga bij deze vergelijking uit van het herfst-winterkleed. De basistint van het verenkleed op rug en vleugels is in de zomer bruinrossis (bij de Kleine wat meer dan bij de Temm.) terwijl deze in de winter meer naar het grijze neigt.

Kleine Strandloper.

-Het verenkleed op rug en vleugels is altijd contrstrijker, wat lichter en snipachtiger. Juvenielen hebben een kenmerkende dubbele V op de rug.

-De borst is helder wit.

-Lichtere kop.

-Buitenstaartpennen zijn grijs.

-Poten zijn donker. (zwart)

-De roep is een schel, eentonig ("twit", soms herhaald.

-Houding: Lijkt op een kleine Bonte strandloper. Heeft echter duidelijk kortere snavel.

Temmincks Strandloper.

-Het verenkleed op rug en vleugels is egaler en donker grijsbruin van kleur.

-Over de borst ligt een donkere, grijze waas waartegen de lichtere keel afsteekt.

-Donkerder kop.

-Buitenstaartpennen zijn wit. Alleen met gunstig licht en onder goede weersomstandigheden te zien.

-Poten zijn lichter. (groen-geel)

-De roep is een scherpe triller: "tjrrrrr".

-Houding: Lijkt op een kleine Oeverloper. Heeft ook als een Oeverloper de neiging om zijn staart op te wippen.

Het moet mogelijk zijn om met deze bovenbeschreven kenmerken beide soorten van elkaar te onderscheiden, mits er redelijk gunstige determineeromstandigheden (weer-afstand-licht) aanwezig zijn. Stuur eens wat waarnemingen van afgelopen jaren (of dit jaar) op.

Bij voorbaat bedankt.

Henk Hendriks.

VELDPROBLEMEN

Zwarte Stern/ Witvleugelstern (voortaan Zs en Wvs)

In het maartnummer van dit jaar wierp Tom reeds enig licht op deze zaak, maar in zijn artikel betreffende de Wvs op het Beuven (een juv. ex. op 27-08-79) zijn m.i. toch enige foutjes geslopen. Niet dat ik twijfel aan de determinatie! Het gaat mij om het onderscheid tussen juveniele Zs en Wvs. Men vergelijk dat artikel met de volgende kanttekeningen:

- Het forsere, Dwergmeeuwachtige voorkomen van de Wvs wordt uitsluitend veroorzaakt door de wat bredere vleugels van de Wvs t.o.v. de Zs. De eerst van het lijf is even groot! Qua gedrag kunnen Dwm veel lijken op Zs, niet alleen op Wvs.
- Ook juv. Zs heeft witte band tussen zwarte kruin en donkere rug!
- Staart van juv. Zs is niet diep gevorkt, lijkt soms zelfs recht!
- Onder bepaalde omstandigheden (veel zon) lijken ook juv. Zs. behoorlijk kontrastrijk: donkere rug, witte nek, zwarte kruin, lichte vleugels, grijswitte stuit en grijsachtige staart. Hier gaat ook het Popular Handbook in de fout ("back only slightly darker than rump and tail").
- Belangrijkste verschilpunten zijn dan: bij Zs loopt donker van rug door op bovenvleugel en ook op zijborst, waardoor Zs minder kontrastrijk is dan Wvs, die witte vleugel(-basis) heeft en witte stuit.
- De pootkleur van dit soort sterns is niet zo'n bruikbaar veldkenmerk omdat je die slechts van zéér dichtbij ziet.
- De kleuren in de "Fitter" kloppen wel, alleen haalt Tom Witwang- en Witvleugelsstern hier door elkaar!
- Overigens zijn juveniele Witwangsterns van zowel Zs als Wvs te herkennen aan het ontbreken van een witte nek en de lichtgekleurde rug. Van Zs alleen door het ontbreken van een donkere vlek op de zijborst.

Dwergmeeuw

Volgens de meeste veldgidsen kun je juveniele Dwerg- en Drieteenmeeuwen van elkaar onderscheiden doordat de juv. Dwm. géén donkere band in de nek heeft. Met mij hebben al meerdere vogelaars opgemerkt dat die Dwm-tjes dat vaak wél hebben. Hoe zit het nou?

Waarschijnlijk wordt het probleemje veroorzaakt door het feit dat vogelschilders de exacte leeftijd van hun model (vaak museumexemplaren) niet kennen. Dat juist is bij de Dwm zeer belangrijk! Immers hebben pas vliegvlugge Dwm een donkere kruin, nek en rug die echter in de loop van de nazomer en voorherfst (aug. tot okt.) geruid wordt waarbij de donkere veren plaats maken voor grijze. Dit gebeurt geleidelijk, zodat er in deze tijd Dwergmeeuwen rondvliegen met een variabele hoeveelheid zwart op nek en rug. Sommige exemplaren lijken qua verenkleed precies op juveniele Drieteenmeeuwen! Om die te onderscheiden moet je dus letten op het gedrag en het formaat (zie ook hierboven en het artikel van Tom)

In het begin van de winter zijn de Dwm die donkere band in de nek kwijt en dan pas lijken ze op de onvolwassen of 1e winter-exemplaren die we in de veldgidsen tegenkomen!

Frank.

Identifikatie Zwarte Wouw

N.a.v. een waarneming van een waarschijnlijk juveniel exemplaar van deze soort aan het Goorven op 22-08-80 maakte ik de volgende aantekeningen:

Ca. 14.00 uur nadert vanuit zuid een vrij grote, donkere roofvogel, die op ca. 50 m. hoogte naar noord vliegt. Soepele vleugelslagen, afgewisseld met korte, cirkelende zweefperiodes waarbij de vleugels duidelijk naar beneden worden gehouden. Lichtomstandigheden ongunstig zodat weinig kleur kan worden gezien. De vogel leek echter nogal uniform. De vleugels relatief lang en recht met duidelijke "knik". Staart lang en gesloten recht afgesneden of mogelijk zeer zwak gevorkt, zeker niet afgerond. Konklusie: Zwarte Wouw (zekerheid 90 %), mogelijk juveniel vanwege het vrijwel of geheel ontbreken van een "vork".

Overwegingen:

Buizerd: Vleugels te lang en te recht, evenals staart. Vleugelslag te soepel en in zweefvlucht omlaag gehouden (bij Buizerd omhoog!).

Bruine Kiek (wifje of juveniel): Vorm, biotoop, tijd van het jaar en kleur (!) in principe kloppend. Doch kiekendieven houden vleugels altijd omhoog bij het zweven!

Wespendief: Soepele vleugelslag, lange staart en tijd van het jaar mogelijke overeenkomsten. Uniforme kleur en herhaaldelijk zweven voor deze soort echter abnormaal. Vleugels te recht en te geknikt voor Wespendief en ook deze houdt bij zweven vleugels niet omlaag.

Rode Wouw: Kleur te uniform, staart te weinig gevorkt. Maar vooral: Rode Wouw is veel eleganter, "lichtvleugeliger"!

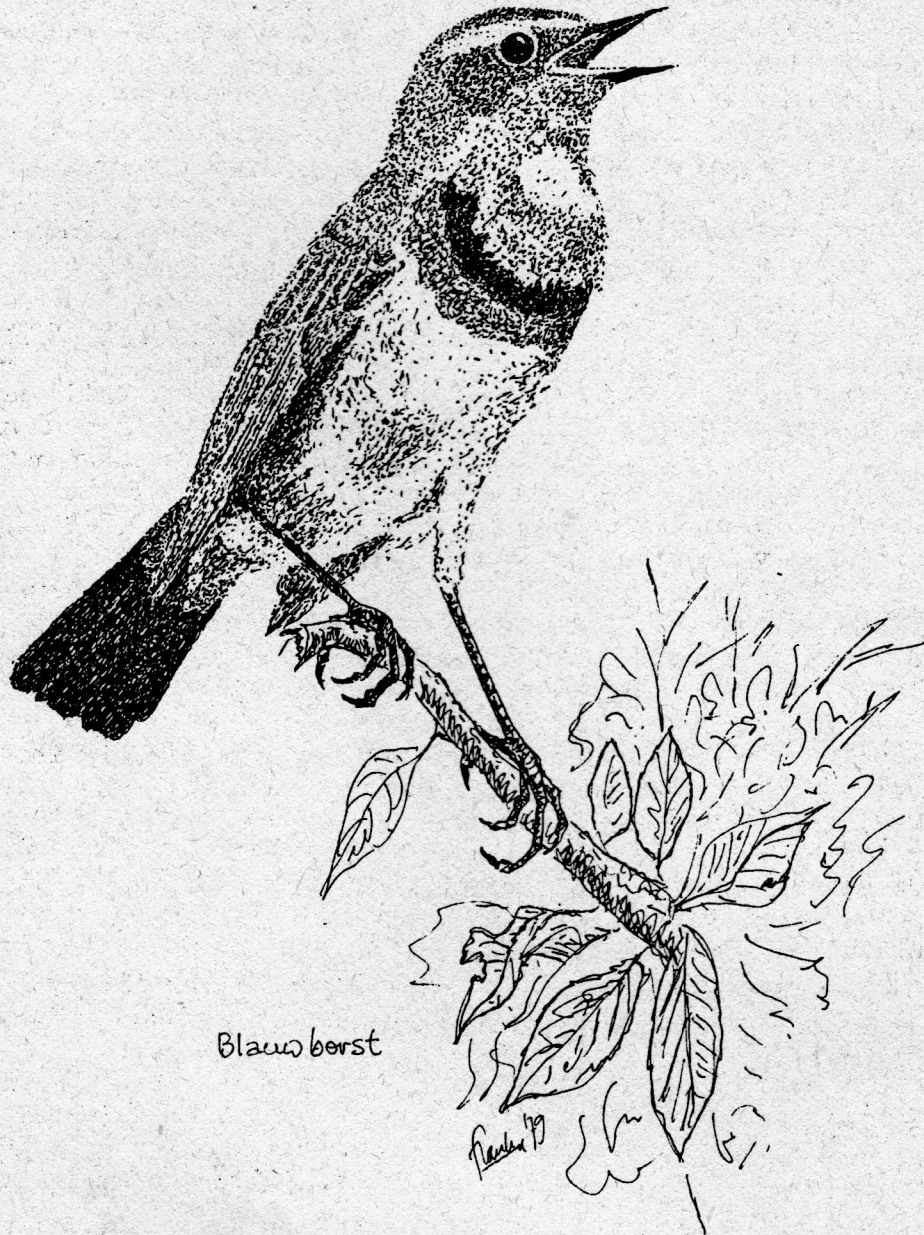
Zwarte Wouw: Hier passen alle deeltjes van de puzzel. Het vrijwel ontbreken van een "vork" in de staart is normaal bij juveniele exemplaren.

Na enkele minuten kwam de vogel weer terug en ging zeer laag boven water en oever jagen, weer typisch de afhangende vleugels. Lichtomstandigheden beter (donkere achtergrond). Op bovenvleugel een lichtere band over grote dekveren (géén lichte boeg als bij Br. Kiek!), kop en buik wat lichter dan rest van donker bruinrijs lichaam. Wat lichtere tekening op ondervleugel. Telkens draaien van de staart karakteristiek voor Zwarte Wouw. Bij spreiding van staart was uiteinde recht afgesneden, bij sluiting mogelijk zéér zwak gevorkt. Staart bij spreiding duidelijk driehoekig met vrijwel rechte zijden. Konklusie: Onmiskenbaar een Zwarte Wouw, gezien de wat duidelijker tekening en het vrijwel ontbreken van een "vork" waarschijnlijk een 1e jaars ex.

Onderscheid tussen Rode en Zwarte Wouw niet zo moeilijk doch men dient zich niet te verlaten op het meer of minder gevorkt zijn van de staart. Rode Wouwen (vooral juvenielen) kunnen bij spreiding daarvan ook een vrij zuivere driehoek tonen! Ook als kleur goed te zien is moet men oppassen daar juveniele Zwarte Wouwen juist dan behoorlijk kontrastrijk kunnen lijken! Vaak moet men langer kijken dan die ene, snelle blik vanaf fiets of auto zoals op vakantie vaak te doen gebruikelijk is.... Bij zeer hoog zwevende roofvogels als het naar boven of beneden houden van de vleugels niet te zien is moet men oppassen voor Bruine Kieken (die soms echt héél hoog kunnen gaan zweven!). Let dan op de smallere, meer afgeronde staart van deze en/of wacht even tot je wél de vleugelpositie kunt zien. Ook hier geldt dus: niet meteen gaan roepen en dan niet meer kijken, gewoon effe afwachten en je ogen en hersens laten werken.

Sukses, Frank.

BOEKBESPREKING

Blausborst

Door Frank Neijts

B O E K B E S P R E K I N G

Atlas van de Nederlandse Broedvogels:

Uitgave van Ver. tot Beh. van Natuurmon. en SOVON. Prijs voor leden van Natuurmon. 29,25. In boekhandel 34,75. Het behandelt de verspreiding kwalitatief van de Nederlandse zekere en mogelijke broedvogels in 5 x 5 km² blokken.

Veel leden van onze VWG hebben aan het projekt meegewerkt en hebben het boek al aangeschaft en omdat in diverse tijdschriften al een bespreking is verschenen, valt er wat betreft globale inhoud, verzorging e.d. weinig aan toe te voegen. Toch zal er in de volgende aflevering van deze rubriek een kritische beschouwing wat betreft de situatie van de in de Kempen voorkomende broedvogels komen, n.a.v. deze "Atlas". De reden hiervoor is dat al bij oppervlakkige lezing enkele opvallende "missers" te zien zijn. Zo is de kaart van de Glanskop wat betreft Zuidoost-Brabant volstrekt misleidend: de zekere en mogelijke broedgevallen van deze soort berusten waarschijnlijk op verwarring met de Matkop. Men kan zich afvragen wat een dergelijk onderzoek voorstelt als men in zo'n klein pestlandje als het onze met zoveel vogelaars, geen goede, op kwalitatieve (!) gegevens berustende, verspreidingskaart kan maken van een tamelijk gewone soort.

Bij "De Slagte": voor 24,50 het boek "The Crows, a study of the corvids of Europe" van Franklin Coombs. Alle soorten van Europa (inklusief de Kuifkoekoek omdat-ie zijn eieren bij kraaiachtigen legt!) worden behandeld, al verschilt het aantal pagina's aanzienlijk per soort. Roek, Raaf en Kraai bijv. resp. 35, 29 en 25 pag. en Blauwe Ekster 5! Bij de meer bekende soorten (die met de meeste pag. dus) wordt veel aandacht besteed aan het sociale gedrag e.d., bovendien leuk geïllustreerd met tekeningen van de auteur. Voor de prijs (ruim 'n tientje onder de "andere" winkelwaarde) een heel ardig boek met prima illustraties (ook foto's en enkele kleurplaten) over interessante vogels, die ook voor de mens zeer belangwekkend zijn. In de buitenlandse benamingen, inclusief de Nederlandse, zijn wel wat foutjes geslopen.

In de Engelse serie "The New Naturalist" verschijnen regelmatig interessante monografieën over groepen vogels. O.a.:

- Woodland Birds, van Eric Simms = no. 52.
- Finches, van Ian Newton = no. 55.
- British Birds of Prey, van Leslie Brown = no. 60.
- British Tits, van Christopher Perrins = no. 62.
- British Thrushes, van Eric Simms = no. 63.

Andere interessante titels: -The British Amphibians and Reptiles van Malcolm Smith (no. 20), Life in Lake and Rivers van T.T.Macan & E.B. Worthington (no. 15).

Weliswaar dikwijls zeer Britse titels, maar fantastisch verzorgd, prima leesbaar, uiterst waardevol van inhoud en voor de prijs hoef je het niet te laten (30 à 35 piek). Te verkrijgen o.a. bij "Natuur & Boek" en in de boekhandel van de Wielewaal in Turnhout. Zéér aanbevolen!!

Deel 2 van het "Handbook of the Birds of Europe, the Middle East & North Africa" is uit (Roofvogels t/m Trappen). Prijs 145,- maar per abonnement goedkoper. Weer uiterst fraai van opzet, overzichtelijke lay out, duidelijke kaarten, veel informatie en prachtige kleurplaten. Het Duitse "Handbuch" van Glutz et al. is wel uitgebreider, maar ook veel duurder. We zullen een volgende keer wel eens 2 delen met elkaar vergelijken. Beide series zijn overigens van harte aanbevolen!

In de goede boekhandel een interessante titel te verkrijgen: "Zeevogels" van Brian Nelson, bekend "zee-ornitholoog". Bij oppervlakkig inzien leek het een prima boek. Prijs ca. 45,- (wist het niet meer precies).

ORNITHO - MANIA

uitvoering:

frank neijts

SERIE: BIJZONDERE VOGELS IN DE KEMPEN
(Rara aves campinae)

11. de GERINGELOORDE FUUT
(Podiceps lex)

Frank '10

KENMERKEN:

Langte ca. 170 cm. compenseert gebrek aan formaat door soms verre gaande brutaliteit. Belangrijkste verdedigingsmiddel het scherpe oog waarmee hij roofvogels reeds op grote afstand opmerkt. Maakt soms zeer "bleke" indruk.

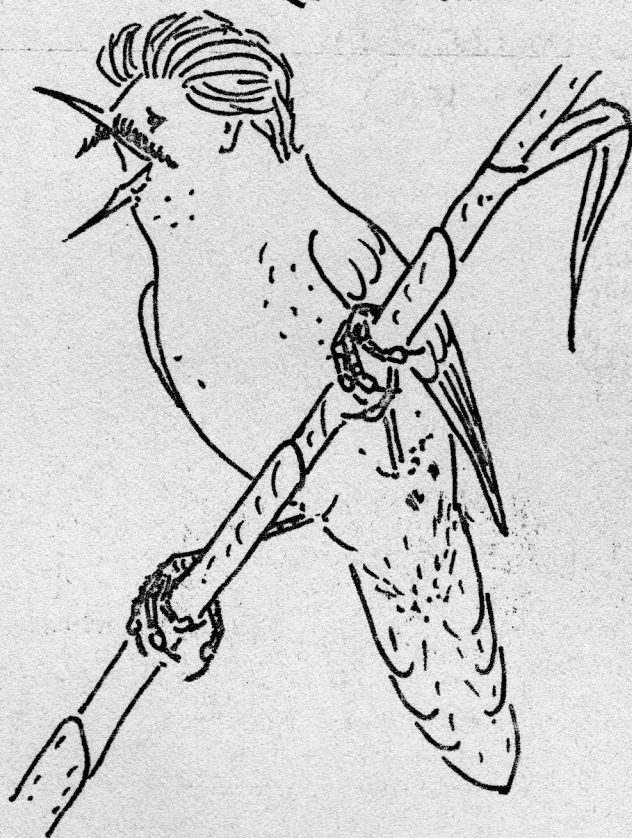
VOORKOMEN:

Veel op en rond het "Goorven" (landgoed "de Utrecht")
Behende fourageerplaatsen: "de Boekenryder"
en de "Bakkerij". Baltsplaats te Bladel.

BIJZONDERHEDEN:

Bij deze soort wordt de ring niet om de poten gedaan, doch dóór het oor.

10. de STRABRECHT SNOR
(Locustella hendriksi)

Dank 1980

KENMERKEN:

Lengte ca. 185 cm. Nogal grote soort met relatief lange poten. Zéér schaars en derhalve vrijwel uitsluitend voorkomend in het gezelschap van andere, zeldzame soorten. Fourageert veel en vaak. **Gevaarlijk voor andere vogels, smelt koppen!**

VOORKOMEN:

Meeste waarnemingen van Strabrechtse Heide, in welks omgeving mogelijk broedend. In strenge winters (bijv. '78/'79) herhaaldelijk in Flevopolders en bij t Oostvoornse Meer.

Bijzonderheden

Zó schaars dat-ie soms tegen zichzelf beschermd moet worden.

Terwijl je dit leest zijn diverse VWG-ers zich in Turkije aan het vergapen aan (hopelijk) duizenden roofpieten. In het ornithomanisch poëzie-archief diepte ik het volgende, toepasselijke dichtwerkje op. Auteur is ene L.P. te Reusel:

Leve de N.S.B.! (Nederlandse SoortenjagersBond)

Hallo aanhangers van Oreel en Eigenhuis,
Zoek het in 't vervolg 'ns wat verder van huis!
De Flevo, of de Wadden? dikke mik!
De Bosporus man! Daar krijg je pas een kick.
Ooievaarders, Balkansperwers, Dwegarenden MASSAAL !!!!
Maar ook een Steppenkiek passeert 'r een enkele maal.
Of het wel gezond is als je zoveel reist?
Nou en of, en vooral voor je lijst

Wat 'n voetbalwedstrijd wás dat! Heerlijk koel, lekker druilerig weer, iedereen mooi op tijd (vooral van de VWG) en de door de ACJN meegebrachte bal van uitstekende kwaliteit (waterdicht). De VWG was prima op dreef en wist zelfs 4 x te scoren! De doelpuntenmakers waren: HHe te G., onvermoeibare libero en centrumspits met een gave techniek, THE te E., met onnavolgbare bewegingen de komplette ACJN-defensie opzjzettend en FNe te E., die met razendsnelle rushes zijn tegenstanders herhaaldelijk slechts zijn lekke zolen liet zien. Bij de ACJN was het huilen met de pet op. De veelgeroemde spitsen WvB en PvdH bleken veelal te traag, hadden weinig konditie en technisch stelde het bar weinig voor. Gelukkig voor hen liepen in de defensie 2 betonblokken rond die, door af en toe de beuk er in te gooien, meerdere vrijwel zekere goals wisten te voorkomen. (Volgens mij had HCo te E. nog steeds dat gips om zijn poot!). Toch kon de ACJN-voorhoede af en toe behoorlijk gevaarlijk wezen, maar dan stonden in de VWG-defensie altijd nog een paar jongens als JvKe te V., niet te passeren, WdKr te M. een ware rots in de branding en vooral JSm te E., die met uiterst fantasievolle oplossingen zijn tegenstanders tot wanhoop bracht. AlleenvoordestatistiekmaarverderweinigbelangrijkzijnogvermeldatdeACJN erongeveer6metveelkunstenvliegwerk wist inteschuppen. VWG-voetballers, namens de redactie van Ornithomania van harte gefeliciteerd met dit eclatante sukses! Als die jeugbondertjes net zo vogelen als ze voetballen zullen we hun waarnemingen in de toekomst uiterst kritisch gaan bekijken.

PRIJSVRAAG ! !

U volgt allen ongetwijfeld de interessante serie "VREEMDE VOGELS IN DE KEMPEN" (Rara aves campinae). Velen zullen zich echter ook al afgevraagd hebben wanneer nou dat ettertje van Neijts 'ns aan de beurt komt. Welaan, dat nu leggen wij geheel in jullie hand! Ieder lid van de VWG mag een tekening met tekst in de trant van de serie naar de redactie van Ornithomania opsturen. Aldaar zal een volstrekt onpartijdige jury, bestaande uit de heren K.S. en "Ornithomaantje", de kunststukken beoordelen. De beste zal dan geplaatst worden in dit blad. Sluitingsdatum: 10 december 1980. Doet allen mee!!!

Er zijn 3 hoofdprijzen te verdienen:

Voor de dames: 'n avondje stappen met onze gevierde poëet K.S.

Voor de heren: 'n volledig verzorgde excursie over het Hemelrijken te E.

Voor de ACJN-ers: 'n lollie met "Rode Libanon-" smaak.

En nou ben ik het zat! Hardstikke beu! Ik trek er uit, ik denk dat ik maar 'ns ver weg ga, kan-me-niet-schelen-waarheen, voor mijn part naar eh.., tja., eh., waarom niet naar Turkije!

kusje.